

nixen com a nom propi (cogn., i un *Ca n'Aixartell* de Pollença: *BDLC* VII, 301). Però la seva àrea no sols abraça la Vall de Benasc («houe», Elcock, *AORBB* VIII, 141), com *išartiçêlo*, sinó que deu baixar Ésera avall, on almenys el vaig recollir inclusivament fins al Ru (1965), i més enllà *jartillo* «azada que se manja con una mano y se emplea por lo común para sembrar a golpe» en l'aragonès de Casp (Puyoles-VLRosa), i de la Pobla de Íxar (sin. d'*ai-xáu*, Casac., *BDC* XXIV, 173). *AlcM* hi afegeix *aixartella* a Oliana i *aixatell* (contaminat per *aixat* variant d'*aixada*) a Banyoles.

Eixardorar, V. *xardor* (ARDENT) *Eixarequia*, V. *eixaric* *Eixargadells*, V. *arguenells*, *argadells* (AR-GUE)

EIXARETA, 'treneta o cordillet de la sola de l'espardenya, etc.', mot valencià provinent de l'ar. *šariṭa* id. □ 1.^a doc.: *xareta*, 1478.

«Certa partida de cabaços, *xaretas* e cordes ---» (doc. val. en *AlcM*, s. v. *xa-*), i en un altre del S. XVI, *DAG*. Escrig (1851) porta «*eixareta* f. trencilla hecha de esparto o cañamo, con la cual se hacen las suelas de las alpargatas; cada una de las vueltas de soguilla que forman estas suelas». Segons Ga. Girona (p. 23) a l'horta de València i a la PnaCast. *fer aixereta* significat 'fer llata o trena d'espert o cànem', i, amb independència del verb *fer* (p. 215), «desencordar --- les cadires que tenen la boga o *aixereta* d'espert vella». A Silla fan *aixèrēta* a l'anomenada «Fàbrica o Molí de l'À.» (1962).

L'origen etimològic es troba en l'ar. *šariṭa* «funis», *RMa.* (pp. 124, 402), «corde, jarretière, ruban» (Dozy, *Suppl.* 1, 747). Hi ha també una forma masculina (de la qual aquella degué funcionar com a nom d'unitat), *šariṭ* «a rope or cord of twisted palm-leaves», que ja es troba en clàssics orientals (Djauharí, a. 1007, i Fayyumí, S. XIV, Lane, p. 1534); «tresse, ruban tressé, galon de laine ou de soie; corde tressée platte en palmier ou sparte» com a terme emprat pels beduïns àrabs d'Algèria i avui poc conegut a les ciutats (Beausier, p. 332); de més a més veg. Dozy I, 746; *RMa.*, 402. És sabut que del mateix mot àrabi ve el cast *JARETA* (*DCEC* II, 1038b53).

EIXARIC, 'serf de la gleva' en les terres deslliurades dels moros, de l'ar. *šarik* 'participant', 'company', derivat de *širk* 'lot, part', 'associació'. □ 1.^a doc.: 1198.

En un doc. de Poblet de 1198 figura un moro Avinzocla com a «*exarico* de Alfachim» (*Cart.*, p. 118). En els *CostTort.*: «*exarics* veyls, ço és aquels qui eyls o lurs antecessors romangueren en la ciutat de Tortosa, quan se pres, ne tots aquels qui d'aqueles heretats tenen, que aquels *exarics* veyls retengueren --- no són tengut que mostren les cartes de les honors» (ed. Ol., p. 229), i acaba usant l'abstracte que expressa la qualitat d'eixaric: «ne les honors no-ls poden ésser emprades per raó d'*exarequia*» (ib.). Del mateix origen

prové l'arag. ant. *exarico* (*DCEC*, s. v.), ja documentat com a *xarico* en un doc. de Tudela de l'any 1115.

DERIV.: *Eixericança* [1315] tribut que pagaven els *eixarics*: amb sufix potser degut al model del fr. *devance*.

Eixarm, *eixarmador*, V. *eixarmar*

EIXARMAR, 'curar malalties amb certes oracions i pràctiques supersticioses': confusió i suma del fr. *charmer* 'encantar' (ll. CARMINARE, derivat de CARMEN 'vers') amb un *ensalmar* derivat de *PSALM*. El verb s'usa en les *Trobes* valencianes de la *Verge* de 1474 i algun text una mica posterior (*DAG.*); *exarmador* figura en JRoig: «Déu vol --- / d'ell sols confies, / abrenuncies / Bel e Sathan, / e a quant fan / *exarmadores*, / encortadores / --- / e nigromàntiques» (*Spill*, 12235); del substantiu *eixarm* per a aquesta mena de fetilleria n'hi ha tres testimonis de la primera meitat del S. XVI.

Eixarmar 'artigar', *eixarmada*, *eixarmat*, *eixarmataire*, *eixarmins* (-ims), V. *erm* (i *TopHesp.* II, 110) *Eixarment*, *eixarmentada*, *eixarmentador*, *eixarmentar*, V. *sarment* *Eixarnit*, V. *eixerit* *Eixarpellera*, V. *sarpellera* *Eixarramicar*, *eixarranca*, *eixarrancament*, *eixarrancar*, V. *eixancar* (ANCA) *Eixarrat*, V. *errar* *Eixarravar*, V. *eixalavar*

EIXARREÏT, adjectiu que es troba també en alguns parlars occitans, *exarrasit*, i format (tal com *esgrogueït*, *esmoreït*, etc., ho són de *groc*, *mort*, i anàlegs) com a derivat d'un primitiu *arro* o *arre* 'aspres, àrid, agre', que és propi de certs dialectes catalans i del Sud i Nord de França; aquest primitiu no pot venir precisament del ll. ARIDUS, però potser sí d'una forma anàloga a aquest o més aviat d'un encreuament d'ARIDUS amb un sinònim pre-romà parent del basc *arro* 'corcat, fet malbé, orgullós'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.: «*axarrait*: sequerosos».

Lab. ja el 1839 recull «*axarrabit*: axut, sense substància; insípido; hirsutus, siccus», i ja apareix sovint en els primers bons prosadors de la Renaix., com NOLLER. És comú a tot el cat. oriental i almenys, en l'occidental, des de l'Ebre a Segre mitjà, però no en els altres dialectes. Tanmateix, amb lleus variants el trobem des de la Garrotxa fins a l'Alt Maestrat: «el meu cor *asserrebit* no pogué dedicar-li ni una sola llàgrima», MVayreda (*Punya.*, § 18, p. 280; variant que també he sentit a alguna gent de la part Nord); «*eixerit*: poc gustós, sense suc, aplicat al menjar», Tortosa (GaGirona), «trist i ressec», maestr. (id., i CSalvador, «El Camí», 9-vi-34).

En llengua d'oc no crec que existeixi més que en alguns parlars del Centre-Sud: Castres *exarrazit* 'essoré, presque sec': «la fardo es *xarrazido* 'le linge est essoré' (Couzinié, que el *TdF* interpreta *echarrasit*); Carc *exarrazit* 'à demi desséché' (*TdF*, s. v. *estalauzit*); gascó de Luixon *echcharroudit*, que Sarrieu (*Bouts d. Mount.* XXIX, 89) equiparava al mot català